

1.0 CYFLWYNIAD

1.1 Cynllun Rheoli

1.1.1 Dyma Gynllun Rheoli Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Penrhyn Llŷn. Mae'r Cynllun wedi ei baratoi gan Gyngor Gwynedd a phartneriaid eraill ac mae'n berthnasol i ran o Benrhyn Llŷn a gafodd ei dynodi'n Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) yn 1957.

1.1.2 Mae'n ofynnol i baratoi ac adolygu Cynllun Rheoli ar gyfer pob Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) yn unol â gofynion y Ddeddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy. Cyhoeddwyd y Cynllun Rheoli cyntaf ar gyfer AHNE Llŷn yn 2005 a chafodd y Cynllun hwnnw ei adolygu yn 2009/10. Mae hwn yn adolygiad pellach o'r Cynllun gwreiddiol a bydd yn weithredol am y cyfnod 2014 hyd at 2019.

1.2 Beth yw Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE)?

1.2.1 Mae Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol wedi eu dynodi ar sail y tirlun trawiadol a golygfeydd arbennig. O'r safbwynt yma mae'r AHNE yr un mor bwysig o ran gwerth cadwraeth â'r Parciau Cenedlaethol - ac maent wedi eu dynodi o dan yr un ddeddf - sef Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949. Gyda'i gilydd mae'r AHNE a'r Parciau Cenedlaethol yn cael eu diffinio yn genedlaethol fel tirluniau gwarchoddedig.

1.2.2 Prif bwrpas dynodi ardal yn AHNE yw gwarchod a gwella'r harddwch naturiol, sy'n cynnwys diogelu planhigion, bywyd gwylt a'r nodweddion daearyddol yn ogystal â'r nodweddion sy'n ymwneud â'r tirlun. Hefyd mae dylanwad pobol ar y tirlun yn bwysig ac felly mae angen gwarchod olion archeolegol, hanesyddol a phensaernïol. Mae pobol a'r gymdeithas yn rhan allweddol o gymeriad ardal ac felly mae angen gofalu am les cymdeithasol ac economaidd Ardaloedd o Harddwch gan roi sylw i amaethyddiaeth, coedwigaeth a diwydiannau gwledig eraill yn ogystal ag anghenion cymdeithasol cymunedau lleol.

1.2.3 Oherwydd eu bod yn ardaloedd deniadol mae Ardaloedd o Harddwch yn fannau poblogaidd i ymwelwyr. Daw budd i'r economi leol o'r diwydiant ymwelwyr ond mae rhai effeithiau negyddol hefyd fel sbwriel ar safleoedd poblogaidd, traffig a phwysedd ar wasanaethau lleol. Rhaid anelu at gydbwysedd er mwyn rheoli effeithiau a gwarchod yr harddwch sy'n gwneud yr ardal yn ddeniadol.

1.2.4 Mae prif ddogfen polisi cynllunio Llywodraeth y Cynulliad - Polisi Cynllunio Cymru, Rhif 7, 2014 yn cadarnhau bod AHNE a Pharciau Cenedlaethol yn gyfartal o ran statws a bod yn rhaid eu gwarchod :

“Y prif amcan wrth ddynodi Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol yw cadw a gwella eu harddwch naturiol. Dylai polisiau [cynllunio] a phenderfyniadau rheoli datblygu sy'n effeithio ar AHNE ffafrio diogelu harddwch naturiol, er mai priodol hefyd fydd ystyried lles economaidd a chymdeithasol yr ardaloedd. Mae gan awdurdodau lleol, cyrff cyhoeddus eraill ac awdurdodau perthnasol eraill ddyletswydd statudol i barchu dibenion AHNE” Para 5.3.5.

“Yr un statws sydd i Barciau Cenedlaethol ac AHNE yn nhermau harddwch eu tirwedd a'u golygfeydd a rhaid diogelu'r ddau yn llwyr rhag datblygiadau anaddas. Mae'r statws cyfwerth hwn yn golygu bod rhaid trin Parciau Cenedlaethol ac AHNE yn yr un modd mewn polisiau cynlluniau datblygu a phenderfyniadau rheoli datblygu. Mewn Parciau Cenedlaethol ac AHNE, dylai polisiau cynlluniau datblygu a phenderfyniadau rheoli datblygu roi pwys mawr ar warchod a gwella harddwch naturiol, bywyd gwyllt a threftadaeth ddiwylliannol yr ardaloedd hyn.” Para 5.3.6.

1.2.5 Penrhyn Gŵyr oedd yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol cyntaf i gael ei dynodi ym Mhrydain yn 1956. Yna yn 1957 dynodwyd rhan o Benrhyn Llŷn yn AHNE (y drydedd ardal ym Mhrydain). Erbyn hyn mae 46 AHNE yn y Deyrnas Unedig, gyda 33 ohonynt yn Lloegr, 4 yng Nghymru, 1 yn rhannol yng Nghymru a Lloegr ac 8 yng Ngogledd Iwerddon.

1.2.6 Mae Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol yn dirluniau â llawer o hanes, diwylliant a threftadaeth sydd wedi datblygu dros filoedd o flynyddoedd. Oherwydd hyn gosodwyd yr AHNE fel tirluniau Categori V gan Uned Cadwraeth y Byd (IUCN). Diffiniwyd tirluniau yn y Categori yma yn 1994 fel :

“Ardal o dir, ag arfordir a moroedd fel y bo'n briodol, lle mae rhyngweithio rhwng pobl a byd natur dros amser wedi creu ardal o gymeriad arbennig â gwerth esthetig, ecolegol a/neu ddiwylliannol sylweddol ac amrywiaeth biolegol helaeth yn aml. Mae diogelu cywirdeb y rhyngweithio traddodiadol hwn yn hanfodol ar gyfer gwaith gwarchod, gwaith cynnal ac esblygiad ardal o'r fath.” [Cyfieithiad]

1.2.7 Mae gan Gynllun Rheoli yr AHNE ran bwysig i'w chwarae o ran y berthynas rhwng safon y tirlun, yr economi a phobol leol gan anelu at ddatblygiad sydd yn cynnal ac yn parhau'r holl agweddau hyn. Dyma beth yw datblygiad cynaliadwy sydd yn greiddiol i'r Cynllun Rheoli.

1.3 Penrhyn Llŷn

1.3.1 Mae Penrhyn Llŷn yn nodedig am yr arfordir amrywiol a'r tirlun hardd - a dyma oedd y sail ar gyfer ei dynodi yn AHNE. Mae oddeutu chwarter Penrhyn Llŷn, tua 15,500 hectar yn yr ardal ddynodedig gyda'r rhan fwyaf yn dir arfordirol ond mae'r ardal hefyd yn ymestyn i mewn i'r tir i gynnwys brynau o graig igneidd amlwg.

1.3.2 Estyniad naturiol i fasiff Eryri yw Llŷn gyda daeareg gymhleth sy'n cynnwys creigiau hynafol cyn-Gambrian. Adlewyrchir y daeareg gan yr amrywiad gwych o dirluniau arfordirol, o glogwyni creigiog serth o gwmpas Bae Aberdaron a'r trwynau a sustemau twyni tywod yng nghyffiniau Abersoch. Cadwyn fynyddig yr Eifl (564m) sy'n ffurfio'r manau uchaf y Llŷn. Yna ceir llwyfandir yn ymestyn tuag at y môr a chreigiau du Mynydd Mawr sydd ar

flaen y Penrhyn. Mae ffyrdd cul a throellog ynghyd â ffermydd a bythynnod gwyngalchog yn nodweddiadol o'r ardal a cheir hefyd ardaloedd agored o dir comin hynafol.

- 1.3.3 Mae Enlli, sydd yn yr AHNE, yn ynys arbennig. Mae iddi gysylltiadau Cristnogol yn dyddio yn ôl i gyfnod cynnar iawn a bu yn denu pererinion o bell ac agos dros yr oesoedd. Mae iddi le amlwg mewn chwedloniaeth Gymreig ac yn ôl y sôn fe gladdwyd 20,000 o saint yma. Mae'r ynys yn gyfoethog o olion ac adeiladau hanesyddol ac yn gartref i amrywiaeth eang o fywyd gwylt.
- 1.3.4 Mae gan y Penrhyn etifeddiaeth hanesyddol gref gyda safleoedd archeolegol pwysig o bob cyfnod. Mae'r rhain yn amrywio o naddion fflint o gyfnod cyn-hanes tua 10,000 o flynyddoedd yn ôl i olion militaraid yr Ugeinfed Ganrif. Mae rhan fwyaf o Lŷn ac Ynys Enlli wedi ei gynnwys ar Gofrestr o Dirweddau o Ddiddordeb Hanesyddol Eithriadol yng Nghymru (Cadw 1998).
- 1.3.5 Patrwm ffermio o unedau bychan traddodiadol sydd i Lŷn ac mae hyn wedi bod o gymorth i gynnal y tirlun a'r amgylchedd. Mae'r diwydiant amaethyddol wedi gweld newidiadau mawr, ac mae'r nifer sy'n ennill bywoliaeth o'r diwydiant wedi lleihau yn sylweddol. Yn ogystal, mae'r diwydiant pysgota wedi edwino ac ychydig iawn o bysgotwyr llawn amser a geir bellach er bod nifer wrthi ar sail rhan amser. Bu'r diwydiannau cloddio mwynau a chwarelydda yn bwysig iawn yn y bedwaredd ganrif ar bymtheg a'r ugeinfed ganrif.
- 1.3.6 Mae'r ardal wedi dioddef allfudiad o'r boblogaeth ifanc leol tra ar yr un pryd gwelwyd mewnfudiad o bobl o rannau eraill o Gymru a Phrydain. Mae llawer o'r rhai sydd yn mudo i'r ardal wedi ymddeol, gan gynyddu'r canran o bobol hyn sydd ddim yn gweithio, ond yn ddiweddar gwelwyd mwy o deuluoedd yn symud i mewn. Does gan y rhan fwyaf o fewnfudwyr ddim gwybodaeth am yr iaith na'r diwylliant ac mae hyn wedi amharu ar gymeriad diwylliannol yr ardal a'r defnydd o'r iaith Gymraeg ond er hynny mae'r canran sy'n siarad yr iaith gyda'r uchaf drwy Gymru.
- 1.3.7 Mae twristiaeth yn chwarae rhan bwysig yn yr economi, ond mae'n rhoi pwysedd ar wasanaethau, tan adeiledd a'r amgylchedd. Mae nifer o bentrefi arfordirol fel Abersoch a Nefyn bellach yn ganolfannau twristaidd poblogaidd. Yn y manau gwyliau poblogaidd mae cynnydd sylweddol mewn poblogaeth, teithio a gweithgareddau yn y tymor gwyliau a hefyd ar lefel llai dwys ar hyd y flwyddyn. Mae hyn yn creu pwysedd ar yr ardal yn gyffredinol ond efallai'n fwy ar hyd yr arfordir deheuol drwy brysurdeb ar y traethau, ffyrdd, meysydd parcio, manau lansio cychod ac yn y môr ei hun.

1.4 Pam fod angen Cynllun Rheoli ar gyfer yr AHNE?

1.4.1 Mae Adran 89 (2) o Ddeddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000 yn gosod cyfrifoldeb ar awdurdodau lleol perthnasol, fel Cyngor Gwynedd, i: *“baratoi a chyhoeddi cynllun sydd yn llunio eu polisi ar gyfer rheoli'r ardal o harddwch naturiol eithriadol ac ar gyfer gwireddu eu gweithredoedd mewn perthynas â'r ardal”*. Hefyd fe nodir yn ddiweddarach yn y Ddeddf (**Adran 84**) y dylai awdurdodau lleol gymryd:

“pob cam gweithredu a fydd o gymorth, fel y gwelant hwy, i warchod a gwella harddwch naturiol yr AHNE neu'r rhan ohoni sydd yn eu hardal.”
[Cyfieithiad]

1.4.2 Yr Uned AHNE, Cyngor Gwynedd a Chydbwyllgor Ymgynghorol yr AHNE sydd yn arwain y gwaith o baratoi ac adolygu'r Cynllun Rheoli. Mae cynrychiolaeth o nifer o wahanol fudiadau a chyrrff ar y Cydbwyllgor yn cynnwys Cyngor Gwynedd, Cynghorau Cymuned, Undebau Amaethyddol, Yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol a Chyfeillion Llŷn.

1.4.3 Mae'n bwysig i nodi er fod Cyngor Gwynedd a'r Cydbwyllgor yn gyfrifol am baratoi'r Cynllun mae'r Cynllun yn berthnasol i'r holl unigolion sydd yn byw ac yn gweithio yn yr ardal, ymwelwyr o bob math a hefyd gwahanol gyrff a mudiadau sy'n gweithredu yn lleol.

1.4.4 Y Cynllun Rheoli yw un o'r dogfennau pwysicaf o ran dyfodol yr AHNE. Dogfennau eraill allweddol bwysig yw Strategaethau allweddol Gwynedd, Y Cynllun Datblygu Lleol (sy'n ymwneud â'r drefn gynllunio) a Strategaethau a Chynlluniau sefydliadau eraill sy'n weithredol yn yr ardal.

1.4.5 Mae'r Cynllun Rheoli yn ddogfen sy'n rhoi trosolwg o'r holl strategaethau a chynlluniau eraill perthnasol ac yn fodd i'w cysylltu â'i gilydd, yn ogystal â chydlynu strategaethau a gweithredoedd eraill. Mae gan y Cynllun Rheoli ran allweddol felly o ran sicrhau bod darpariaethau Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000 yn cael eu bodloni, gan gynnwys y dyletswyddau a osodir ar bob corff cyhoeddus *“i gymryd ystyriaeth o bwrpas dynodi yn AHNE”* yn eu gweithgareddau (**Adran 85**).

1.5 Beth yw pwrpas Cynllun Rheoli?

1.5.1 Pwrpas y Cynllun Rheoli yw rheoli newid mewn modd cadarnhaol a dylanwadu ar beth sy'n digwydd yn yr ardal. Mae'r Cynllun Rheoli hefyd â'r nod o wella sefyllfa economaidd a lles cymdeithasol yr ardal mewn modd sy'n llesol i'r harddwch naturiol a'r nodweddion gwerthfawr eraill.

1.5.2 Mae'r Arolwg o Gyflwr yr AHNE yn rhan greiddiol o'r Cynllun ac yn bwysig ar gyfer cadw golwg ar gyflwr gwahanol adnoddau yn yr ardal. Bydd angen monitro a diweddarau'r wybodaeth yma a gall hyn ddangos tueddiadau a newidiadau dros amser. Ar sail y wybodaeth a gesglir gellir hyrwyddo

gweithredoedd sydd yn llesol i'r AHNE ar yr un pryd â rheoli neu gyfyngu datblygiadau niweidiol.

1.5.3 Drwy baratoi Cynllun Rheoli mewn ffordd resymegol bydd yn bosibl cael darlun llawn a chlir o gyflwr yr ardal a chytundeb ar sut y dylai'r ardal gael ei rheoli a mesurau addas ar gyfer gwneud hynny. Mae ymgynghori yn rhan bwysig o'r broses o adolygu Cynllun Rheoli er mwyn cael cytundeb a chydweithrediad gwahanol gyrrff ac unigolion.

1.5.4 Rôl arall bwysig i'r Cynllun yw codi ymwybyddiaeth a hyrwyddo'r AHNE. Bydd hyn yn cynnwys dangos a chyfleu be mae'r ardaloedd hyn yn ei gynnig yn nhermau mwynhad, cyfleon hamdden, lles iechyd, cynnyrch lleol ac yn y blaen. Hefyd bydd y Cynllun yn dangos pa ddatblygiadau sy'n rhoi pwysedd ar yr ardal a'r hyn y mae yn ei gynnig fydd yn ei dro, gobeithio, yn creu cefnogaeth i gynnal yr ardal. Yn ogystal mae'r Cynllun Rheoli yn :

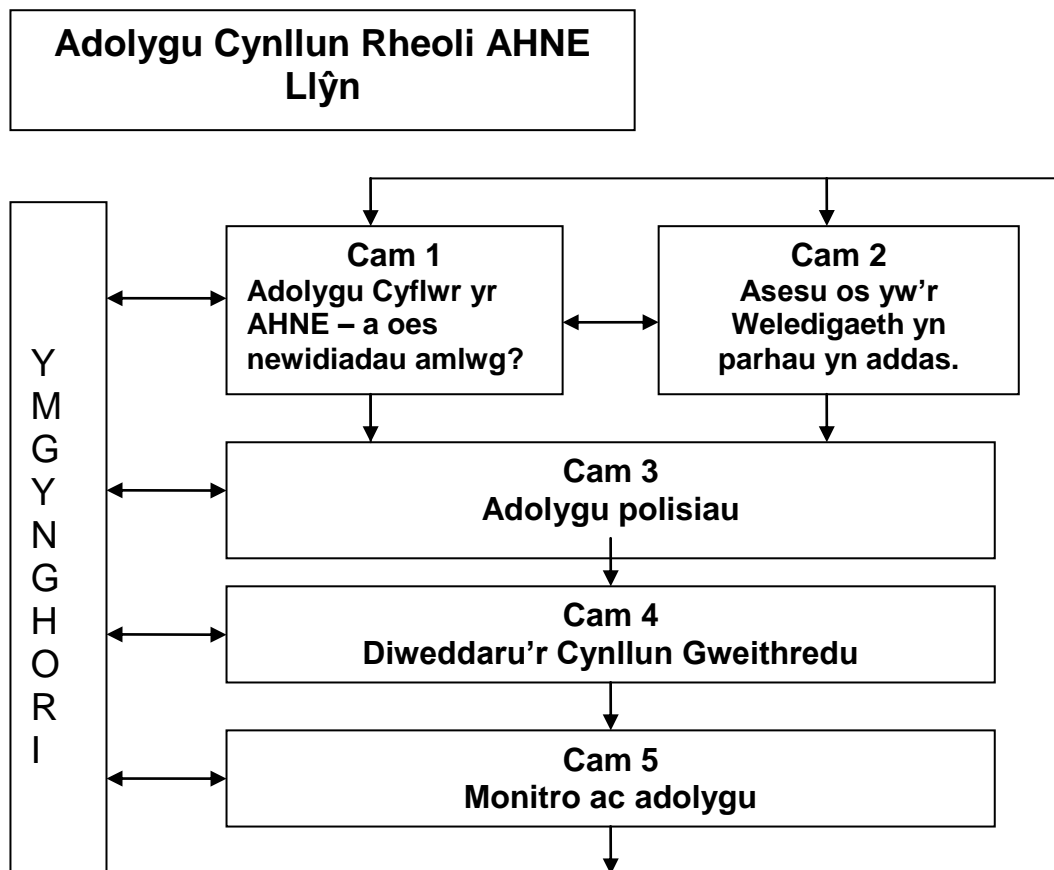
- Nodi lle y bydd gweithgareddau a gwariant yn cael eu targedu
- Fodd i gefnogi ceisiadau am grantiau

1.6 Sut yr adolygwyd y Cynllun?

1.6.1 Rhoddir arweiniad pur fanwl ar sut i adolygu Cynlluniau Rheoli AHNE mewn dogfen a gyhoeddwyd gan Gyngor Cefn Gwlad Cymru yn 2009 sef "Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol – Arweiniad ar adolygu cynlluniau rheoli". Mae'r Arweiniad yn nodi fod angen rhoi sylw i nifer o faterion allweddol er mwyn adolygu'r Cynllun Rheoli yn effeithiol.

1.6.2 Hefyd ar gyfer adolygu'r Cynllun y tro yma bu i Cyfoeth Naturiol Cymru gomisiynu cwmni Craggatak i baratoi canllawiau ar sut i ymgorffori y Dull Ecosystem yn y Cynlluniau Rheoli.

1.6.3 Mae'r diagram sy'n dilyn yn dangos yn fras y camau i adolygu'r Cynllun:

1.6.4 Fel y gwelir o'r diagram mae ymgynghori wrth adolygu'r Cynllun Rheoli yn hollbwysig. Wrth adolygu'r Cynllun bu i'r Uned AHNE ymgynghori'n gyson gyda chydweithwyr, partneriaid a'r cyhoedd:

- ◆ Staff allweddol Cyngor Gwynedd;
- ◆ Sefydliadau Adran 85 o Ddeddf Cefn Gwlad fel 'sefydliadau perthnasol' megis Cynghorau Cymuned, Ymgymerywyr Statudol a.y.b.
- ◆ Aelodau Lleol;
- ◆ Cyrff a mudiadau perthnasol lleol megis yr Undebau Amaethyddol, Cyfeillion Llŷn a'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol (yn bennaf trwy'r Cydbwyllgor) ;
- ◆ Unigolion lleol - trwy ddigwyddiadau, holiaduron a'r safle we.

1.7 Sut bydd y Cynllun yn cael ei weithredu?

1.7.1 Bydd y Cynllun yn cael ei weithredu gan yr Uned AHNE, Adrannau eraill o Gyngor Gwynedd a phartneriaid eraill fel Cyfoeth Naturiol Cymru, Cadw Cymru'n Daclus a'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol. Yr Uned AHNE fydd yn cydgordio'r gwaith o weithredu'r Cynllun mewn cydweithrediad gyda'r Cydbwyllgor.

1.7.2 Lleolir yr Uned AHNE yn Swyddfa Cyngor Gwynedd, Ffordd y Cob, Pwllheli. Y prif faterion eraill y mae'r Uned yn gyfrifol amdanynt yw:

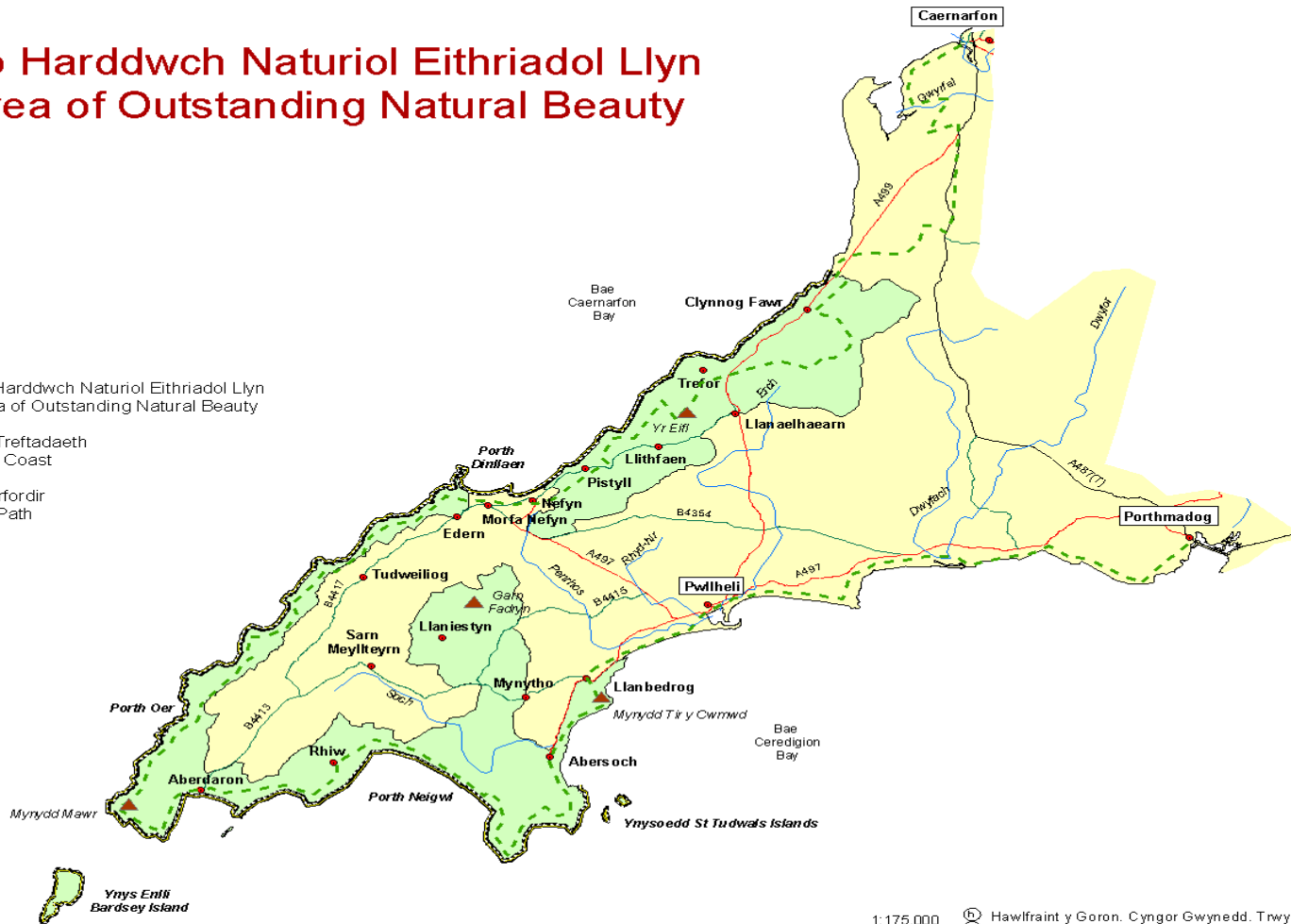
- ◆ Cyd-gordio gwaith y Cydbwyllgor Ymgynghorol;
- ◆ Hybu polisïau a gweithredoedd i warchod, gwella a rheoli'r AHNE;
- ◆ Arwain gwaith y Cyngor ar weithgareddau AHNE yn genedlaethol;
- ◆ Codi a chynnal ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o'r ardal;
- ◆ Darparu sylwadau ar geisiadau datblygu
- ◆ Chwilio am ffynonellau ariannol a chwblhau ceisiadau grant;
- ◆ Arwain a datblygu prosiectau er budd yr AHNE;
- ◆ Darparu Cyngor proffesiynol i'r Cyngor a'i bartneriaid ar ddyletswyddau a chyfrifoldebau;
- ◆ Rheoli a Gweinyddu'r Gronfa Datblygu Cynaliadwy.

1.7.3 Sefydlwyd Cydbwyllgor Ymgynghorol AHNE LIŷn yn 1997 gydag aelodaeth sy'n cynnwys Cyngor Gwynedd, Cyngorau Cymuned, Cynrychiolwyr Undebau Amaethyddol, Yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol a chyrff cyhoeddus a gwirfoddol eraill. Ei swyddogaeth yw cynghori'r awdurdodau lleol a chyrff eraill ar faterion cefn gwlad a rheoli amgylcheddol cyffredinol, a bod yn fforwm i drafod materion a godir. Y Cydbwyllgor sydd wedi bod yn gyfrifol am gyd-gordio gwaith adolygu'r Cynllun Rheoli hwn trwy gyfres o gyfarfodydd.

Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Llyn Llyn Area of Outstanding Natural Beauty

Nodiant Notation

- Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol Llyn
Llyn Area of Outstanding Natural Beauty
- Arfordir Treftadaeth
Heritage Coast
- Llwybr Arfordir
Coastal Path

1:175,000

© Hawlfraint y Goron. Cyngor Gwynedd. Trwydded Rhif 100023387 - 2007
 © Crown Copyright. Gwynedd Council. Licence Number 100023387 - 2007